

Л. М. Кобилянська
мол. наук. співробітник
Інституту світової економіки
та міжнародних відносин НАН України

УМОВИ ТА ФАКТОРИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Стратегічною метою зовнішньої політики України залишається набуття повноправного членства в Європейському Союзі. Інтеграція до ЄС сприятиме реалізації, насамперед, економічних інтересів держави на світовому рівні — розвитку економічного потенціалу, формуванню ефективних регулюючих господарських механізмів, заохоченню малого та середнього бізнесу, регулюванню фондового ринку, розширенню ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції, захисту інтересів українських громадян, адже європейський ринок — це один з найбільших у світі стабільних ринків з високим рівнем внутрішньорегіональної торгівлі. Нині на країни Євросоюзу припадає понад 41 % світового товарообігу та 42 % обігу послуг, причому спостерігається зростання показників товарообміну країн-членів ЄС з Україною — частка вагомого українського торговельного партнера сягає вже понад 18 % товарного експорту та майже 22 % імпорту.

Окрім економічних переваг, інтегрування до ЄС матиме також позитивний вплив на трансформацію політичної та соціальної сфер нашого суспільства. Йдеться про поглиблення демократичних засад в Україні, забезпечення дотримання прав і свобод людини, утвердження основних передумов формування громадянського суспільства, зміцнення ролі держави в суспільному житті, вирішення проблем соціального захисту, питань зайнятості та міграції населення.

Передумовою інтеграції до ЄС будь-якої країни, й України в тому числі, є виконання певних економічних та політичних вимог — так званих Копенгагенських критеріїв, серед яких можна виокремити основні групи: стабільність інститутів, що гарантують демократію, законодавчий порядок, права людини, повагу й захист прав національних меншин (політичні критерії); діюча ринкова економіка, спроможність протидії конкурентному тискові та дії ринкових сил в межах Європейського Союзу (економічні критерії); відповідальність за членство в ЄС, включаючи дотримання цілей політичного, економічного та валютного союзу (цільові критерії).

Згідно з зазначеними обов'язковими вимогами, набуття Україною повноправного членства у Євросоюзі передбачає виконання низки умов, які залежать від внутрішньої та зовнішньої політики України; успіхів на шляху реформ та економічного розвитку; реалізації своїх міжнародних зобов'язань. Нині Україна не відповідає вимогам європейських країн, перш за все, не за етнічними чи релігійними ознаками, а за рівнем економічного, культурного, соціального, науково-технічного розвитку та відповідності критеріям, які об'єктивно висуває глобалізоване середовище, тому найближчим часом необхідно якнайшвидше вирішити широке коло внутрішньо- і зовнішньополітичних питань, пов'язаних із соціально-економічною трансформацією нашої держави, з-поміж яких можна виокремити наступні:

- узгодження української системи стандартів і технічних норм відповідно до стандартів і норм ЄС;

- реформування бухгалтерської системи відповідно до вимог ЄС;

- реконструкція та розвиток транспортної інфраструктури та створення бази для реконструкції дорожнього господарства;

- дотримання Україною положень нормативних документів ЄС (статистичний облік, уніфікована статистична методологія ЄС);

- приведення торгового режиму України у відповідність до норм ЄС і, на основі цього, створення зон вільної торгівлі;

- вирішення Україною питань сертифікації, санітарних, фіто-санітарних норм, екологічних вимог, які постають в разі вступу до СОТ;

- встановлення дієвого контролю на кордонах з Росією, Білоруссю та республікою Молдова, а також спрощення візового режиму між Україною та ЄС;

- підписання Угоди про асоціацію України та ЄС.

Інтеграція України до Євросоюзу відповідає, передусім, європейській самоідентифікації українського народу, стратегічним орієнтирам внутрішніх перетворень, поглибленню трансформаційних процесів, впровадженню виваженої політики здійснюваних реформ. Виконання цих завдань потребує багато часу, копіткої роботи та консолідації українського суспільства.

Однак, існує й низка суб'єктивних, абсолютно незалежних від української сторони факторів, зумовлених процесом розширення Євросоюзу, які, безперечно, визначально впливають на можливість реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Одним з таких, безумовно, вирішальних факторів є збільшення кількості учасників Європейського Союзу. Так, з 1 травня

2004 року десять країн стали повноправними членами ЄС. Найближчим часом (до 2007 р.) ще декілька держав мають наміри інтегруватись до цього регіонального об'єднання. Наддержавна модель управління Євросоюзу довела свою ефективність, проте, варто зазначити, що рівень економічного розвитку країн-учасників попередніх розширень ЄС принципово не відрізнявся від рівня країн-членів цього утвору. Нинішнє ж розширення має безпрецедентний характер, оскільки і за кількістю учасників, і за рівнем економічного розвитку та ступенем розвитку демократичних інституцій нові члени Європейського Союзу становлять занадто гетерогенну групу. Адже ні в яке порівняння не йдуть, скажімо, Чехія і Туреччина (з її ісламською культурою та більш ніж 70-мільйонним населенням, кількість якого невпинно зростає), які, до того ж, різко відрізняються в економічному, соціальному та культурно-цивілізаційному вимірах. У цьому сенсі, постає запитання — як забезпечити реалізацію інтеграційних стратегій України, не зменшуючи ефективності діючих механізмів Євросоюзу, не призводячи до припинення поглиблення інтеграційних процесів, не руйнуючи вже існуючих структур.

У разі інтеграції відразу такої кількості країн до Євросоюзу виникають проблеми фінансової допомоги розвинених країн цього інтеграційного об'єднання новим членам. Викликають тривогу екологічні проблеми країн-претендентів, їх медичні показники (в багатьох країнах — високі показники захворюваності на СНІД тощо). Кінцеві результати такої інтеграції не можуть передбачити навіть досвідчені фахівці Євросоюзу.

Зазначені чинники, як і фактор реформування Євросоюзу, обумовлений останньою хвилею розширення, безперечно, негативно впливатимуть на здійснення українських прагнень повноправного членства в цьому європейському утворі. Нині інтеграційне об'єднання переживає період, коли навіть у межах вже створеного політичного, валютного та економічного союзів між країнами-членами ЄС виникають суперечки щодо функціонування спільного ринку і шляхів інституційного реформування Європейського Союзу.

Низка цих та інших чинників спонукала керівництво Європейського Союзу до пошуку нових форм співпраці, а саме, — надання окремим східноєвропейським країнам, і Україні в тому числі, статусу «сусіда». У той же час, на неофіційному рівні лідери ЄС не заперечують можливості набуття Україною статусу асоційованого члена, а згодом (у доволі невизначеній часовій перспективі) і повноцінного членства.